

לפרשת ויצא – תשע"ה

חיי יעקב

יוסי ארגמן

פרשה ארוכה המהווה יחידה אחת בחיי יעקב אבינו, התקופה בה הוא חי מחוץ לארץ ישראל (תקופה נוספת תהיה בסוף ימיו בפרשת ויחי). בפרק כ"ח י' מתוארת עזיבתו של יעקב את ארץ ישראל. יעקב מגיע למקום (והפרשנים אומרים שמקום זה הוא הר המוריה, מקום העקידה), שוכב לישון וחולם את חלום סולם יעקב הידוע. בחלומו מתגלה אליו ה' מברך אותו ומבטיח לשמור עליו. כאשר יעקב מתעורר הוא זוכר את חלומו, מציב אבן במקום למצבה ונודר נדר לתת מעשרות לה'.

בפרק כ"ט יעקב מגיע לחרן לבאר המים ושואל את הרועים על לבן. כאשר רואה יעקב את רחל הוא מזיז לבדו את האבן על פי הבאר (מלאכה לה צריכים את כל הרועים. רועי חרן לא סמכו אחד על השני ולכן שמו אבן גדולה על פי הבאר, מעין מנעול, שרק כולם ביחד יוכלו לפתוח וכך לא יוכל איש בודד לגזול את המים).

יעקב גר אצל לבן חודש ימים. לאחר חודש שואל לבן את יעקב מה משכורתו ואנו מתוודעים לכך שללבן יש שתי בנות, לאה ורחל. יעקב מבקש להתחתן עם רחל ולבן נוקב מחיר יקר מאד, שבע שנות עבודה תמורת רחל. כאשר עוברות שבע השנים, ויעקב מבקש את רחל, עורך לבן משתה גדול, אולם לבן רימה את יעקב ונתן לו את לאה. כאשר יעקב מתרעם, מלגלג עליו לבן, ויש בכך מידה כנגד מידה על מעשהו של יעקב, שבמקומם לא מקובל לתת את הצעירה לפני הבכירה.

לאחר שבוע יעקב נושא גם את רחל ומתחייב לשבע שנים נוספות של עבודה (וכדאי לתקן טעות נפוצה, יעקב לא חיכה עוד שבע שנים בשביל להתחתן עם רחל). התורה מציינת כי יעקב אהב את רחל יותר מאשר את לאה. מיד אחר כך כתוב "וירא ה' כי שנואה לאה". יעקב בודאי לא שנה את לאה, אולם כאשר יעקב אהב את רחל יותר, הרגישה לאה כאשה שנואה. לאה יולדת בנים אך רחל עקרה. בפרק ל', לאחר שלא ילדה ארבעה בנים: ראובן, שמעון, לוי ויהודה, רחל, ביאושה, נותנת את שפחתה, בלהה, לאשה ליעקב (מזכיר במעט את סיפור שרה והגר).

בלהה יולדת את דן ונפתלי. בניגוד לשרה ולהגר אנו רואים שהילדים הם כמו ילדי רחל והיא קוראת להם בשמות ורואה בהם ילדים שלה. מקרה השפחה שקמה תחת גבירתה לא קרה הפעם. לאה רואה שהיא עצרה מלדת ואף היא נותנת את שפחתה, זלפה, ליעקב וגם זלפה יולדת שני בנים, גד ואשר (שוב, את השמות שלהם נתנה לאה). לאחר מכן ובעקבות עסקה מפוקפקת בה רחל קונה מלאה דודאים (אולי סגולה נגד עקרות?) תמורת הזכות שיעקב יישן באוהלה, לאה הרה שוב ויולדת עוד שני בנים, יששכר וזבולון. לאחר מכן היא יולדת בת ושמה דינה.

סוף סוף אלוקים זוכר את רחל ושומע אליה (ומכאן שרחל התפללה אל ה' שייתן לה בנים) ורחל יולדת את יוסף. לאחר שיוסף נולד וליעקב יש בנים מכל נשותיו, רוצה יעקב לחזור לביתו. יעקב מציע ללבן עסקה בה יעקב ימשיך לרעות את צאן לבן אולם הכבשים והעיזים בעלי הצבעים המוזרים שיוולדו יהיו שייכים ליעקב. ליעקב נעשה נס וכל העיזים אכן ילדו וולדות נקודים עקודים וטלואים. ניתן לומר שיעקב היה בין הראשונים שהבין גנטיקה מהי, ושגם הורים שאינם נראים בעלי תכונה מסוימת יכולים להוריש תכונה זו לצאצאיהם (גן שאינו דומיננטי).

עדרו של יעקב הלך וגדל. בפרק ל"א יעקב שומע את דברי בני לבן המאשימים את יעקב בגניבת עדרם ומרגיש ביחס שונה מצד לבן. לא רק זה הוא זוכה שוב להתגלות של ה' שאומר לו לחזור לארצו. יעקב מתייעץ עם נשותיו, מספר להן את כל הסיפור ומבקש את

רשותן לחזור, מפני הנימוס. שתיהן כאחת עונות לו שאין להם חלק ונחלה בבית אביהן ושהוא מתייחס אליהן כנוכריות ועל יעקב לעשות ככל אשר הורה לו אלוקים. יעקב ומשפחתו בורחים, ורחל גונבת את התרפים, כלי עבודה זרה, של לבן.

לבן, שהדבר נודע לו לאחר שלושה ימים, רודף אחריהם עד שמשיגם. לבן משחק את עצמו כנפגע מעזיבתו של יעקב (ל"א כו-כט), אולם מהר מאד עובר לאיומים ומדגיש שאינו פוגע ביעקב ובמשפחתו (בנותיו ונכדיו של לבן!) רק בגלל התגלות של מלאך אלוקים שהייתה לו! בסופו של דבר מגיע לבן לעיקר ושואל את יעקב מדוע גנב את אלוקיו. יעקב שאינו יודע שרחל לקחתם אומר כי מי שגנב את התרפים לא יחיה (ואולי בכך גוזר את דינה של רחל למיתה בלידתה בפרשת וישלח) אולם לבן לא מוצא את התרפים.

לאחר מכן בפסוקים לו-מג מוציא יעקב את כל אשר בליבו על לבן ועל היחס הרע שזכה לו במשך השנים הרבות. לבן ממשיך בהצטדקויותיו ומציע ליעקב לכרות ברית ביניהם. השנים מלקטים גל אבנים וכורתים ברית. הפרשה מסתיימת כאשר יעקב ממשיך לכיוון ארץ ישראל ופוגש במלאכי אלוקים וקורא למקום מחנים. הפרשה מתחיל בחולם עם מלאכים ומסתיימת במפגש עם המלאכים.